

რეზიუმე

საქართველოს მიერ ევროკავშირთან ასოცირების შეთანხმების ხელმოწერის შედეგად დადგა საქართველოს კანონმდებლობის ევროკავშირის კანონმდებლობასთან ჰარმონიზაციის საკითხი. ავტომფლობელის სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევის სისტემის შემოღება ევროპასთან ასოცირების შეთანხმების ერთ-ერთი ვალდებულება იქნება. ამ დასახული მიზნის შესასრულებლად აუცილებელია, ავტომობილების სავალდებულო პერიოდული ტექნიკური დათვალიერების სრულად ამოქმედდეს. საქართველოს მთავრობის განცხადებით 2018 წლიდან საქართველოში ავტომობილების დაზღვევა სავალდებულო გახდება. პარლამენტი უკვე მუშაობს საკანონმდებლო ცვლილებებზე, რის შემდეგაც დამტკიცდება საკანონმდებლო ცვლილებათა პაკეტი. ჩატარდა კვლევა და აჩვენა, რომ სავალდებულო ავტოდაზღვევის შემოღება ქართველი მძღოლების უმრავლესობისთვის არ არის მისაღები, ხოლო კერძო ავტოდაზღვევა სადაზღვევო პაკეტის სიძვირის გამო რესპოდენტთა უმრავლესობისთვის ხელმიუწვდომელია. აღნიშნული ფაქტი გათვალისწინებულ უნდა იქნას. სავალდებულო ავტოდაზღვევის შემოღების შემთხვევაში

სადაზღვევო ტარიფის დანესებისას. სავალდებულო ავტოდაზღვევის სადაზღვევო შენატანი, ქვეყანაში არსებული მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობის შესაბამისი უნდა იყოს. სავალდებულო ავტოდაზღვევის შემოღების შემთხვევაში მომხმარებელს უნდა ჰქონდეს სადაზღვევო კომპანიების თავისუფალი არჩევანის უფლება, რაც გამორიცხავს სავალდებულო ავტოდაზღვევის ბაზარზე სახელმწიფოს მხრიდან ერთი მზღვეველის მონოპოლიის ხელშეწყობას.

საკვანძო სიტყვები: ავტომფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევა, სავალდებულო დაზღვევა, ავტომობილების ტექნიკური დათვალიერება. სავაჭრო ცენტრების სავალდებულო დაზღვევა.

INNOVATIONS IN THE INSURANCE MARKET

Nana Benidze - ATSU associated professor
Jambul Bitsadze - ATSU associated professor

RESUME

As a result of signing the Association Agreement by Georgia with the European Union the issue of harmonization of Georgian legislation with EU legislation has come. Civil responsibility introduction of compulsory insurance system by the owner of the cars would be one of the obligations of the Association Agreement with Europe. In order to accomplish this objective goal, cars mandatory technical inspections will be fully operated. According to the statement of Georgian Government for 2018 the insurance of cars will be mandatory. Parliament is already working on legislative changes, after that the package of legislative amendments will be approved. Research was conducted and showed that introduction of mandatory auto insurance is not acceptable for the majority of Georgian drivers, and private auto insurance for majority of respondents are unavailable due to the cost of insurance package. This fact should be taken into consideration in case of introduction of mandatory auto insurance tariff. The fee of Compulsory Auto Insurance must be appropriate to difficult economic situation in the country. In case of introduction of obligatory auto insurance, customers must have the right to free choice of insurance companies, which excludes the monopoly promotion by the government of one insurer in the obligatory auto insurance market.

* * * *

MTPL-ის (Motor Third Party Liability Insurance) - ავტომფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევა სავალდებულო უნდა გახდეს ყველა ტიპის სატრანსპორტო ავტომობილებისათვის. ამ კანონპროექტის მიზანია, დააზღვიოს საქართველოს მოქალაქეების სიცოცხლე, ჯანმრთელობა და ქონება ზიანისგან, რომელიც შესაძლოა, მათ მიაყენოს სატრანსპორტო ავტომობილის მძღოლმა. დაზღვევა სავალდებულო უნდა გახდეს აგრეთვე, საქართველოში რეგისტრირებული ავტომფლობელებისთვისაც, რასაც ასოცირების ხელშეკრულება ავალდებულებს საქართველოს. იმ ფონზე, რომ საქართველოში დაზღვევა ზოგადად არ არის პოპულარული, და ავტომფლობელთა მხოლოდ

მცირე ნაწილს (5%-მდე) აქვს პასუხისმგებლობა დაზღვეული, დაზღვევის "სავალდებულობა" ერთის მხრივ, სადაზღვევო ბაზარს უფრო მიმზიდველს გახდის ინვესტიორებისთვის, ხოლო მეორე მხრივ, საქართველოს მოქალაქეები უფრო დაცულები იქნებიან. დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის უფროსმა კოტე სულამანიძემ eugeorgia.info-ს განუცხადა, რომ პირველ დირექტივაზე (2009/103/EC) მუშაობა მიმდინარეობს ორი მიმართულებით. პირველ ეტაპზე MTPL (ავტომფლობელთა სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევა) სავალდებულო გახდება სატრანზიტო ავტომფლობელებისთვის. პარალელურად მუშავდება კანონპროექტი, რომლითაც MTPL სავალდებულო გახდება საქართველოს მოქალაქეებისთვისაც. „ტრანზიტის მიმართულებით უახლოეს მომავალში ვგეგმავთ, რომ ეს ყველაფერი წარვადგინოთ კონსტიტუციის შესაბამისად და დავამტკიცოთ პარლამენტში“ - განაცხადა კოტე სულამანიძე.

რაც შეეხება ზემოთ ნახსენებ მეორე დირექტივას, რომელიც Solvency II-ის სახელით არის ცნობილი, სულამანიძის განმარტებით Solvency I (Solvency II-ის წინა დირექტივა, რომელიც ევროკავშირში მოქმედებდა 2016 წლის 1 იანვრამდე) უკვე დანერგილია და სადაზღვევო კომპანიები უკვე გადავიდნენ ახალ სტანდარტზე, ისინი ანგარიშსწორებასა და რეპორტირებას ახორციელებენ ამ დირექტივის შესაბამისად. 2016 წლის 1 იანვრიდან ევროკავშირი გადავიდა Solvency II-ზე, რომელიც საქართველოს კანონმდებლობაში 2020 წელს უნდა აისახოს. მისი მთავარი მოთხოვნაა სადაზღვევო კომპანიებს ჰქონდეთ საკმარისი ფინანსური რესურსები და მყარი გარანტიები. იგი ასევე ადგენს მართვისა და ზედამხედველობის წესებს. ამ დირექტივის მიხედვით სადაზღვევო კომპანიებს მოეთხოვებათ ორი ტიპის კაპიტალი: -მინიმალური კაპიტალის მოთხოვნა (Minimum Capital Requirement): კაპიტალის ის მინიმალური ოდენობა, რომლის ქვემოთაც პოლისის მფლობელები დაუცველები იქნებიან მაღალი რისკისგან. -გადახდისუნარიანობის კაპიტალის მოთხოვნები (Solvency Capital Requirement): კაპიტალის ის მოცულობა, რომელიც სადაზღვევო კომპანიებს სჭირდებათ იმ შემთხვევებისთვის, როცა მნიშვნელოვან დანაკარგებს აქვს ადგილი.

„სადაზღვევო კომპანიებმა უნდა შემოიტანონ ადეკვატური და გამჭირვალე მმართველობის სისტემა პასუხისმგებლობების ზუსტი განაწილებით. მათ უნდა ჰქონდეთ შესაბამისი ადმინისტრაციული რესურსები იმისათვის, რომ უზრუნველყონ რისკების მართვა, კანონმდებლობასთან თავსებადობა და შიდა აუდიტი“ - აღნიშნულია დირექტივაში.

მინიმალური კაპიტალის მოთხოვნა	საქართველო	ევროკავშირი
არასიცოცხლის დაზღვევა	2000 0ლარი	2 200ევრო
სიცოცხლის დაზღვევა	2 200 0ლარი	3 200 ევრო
გადაზღვევა	2 200 ლარი	3 200 0ევრო

როგორც მოგეხსენებათ, გასულ წელს მოხდა ცვლილება კანონში და ზღვრები 1,8 მლნ ლარიდან გაიზარდა 2,2 მლნ ლარამდე. მოთხოვნებიც გამკაცრდა, რაც გულისხმობს იმას, რომ მინიმალური კაპიტალის მოცულობა მთლიანად ნაღდი ფულით განისაზღვრა, მაშინ, როდესაც გასულ წელს ამ თანხის მხოლოდ 80% მოითხოვებოდა ნაღდი ფულის სახით. მოსალოდნელია კაპიტალის მინიმალური მოთხოვნების კიდევ უფრო გამკაცრება იმისათვის, რომ სადაზღვევო ბაზარი იყოს უფრო სტაბილური: სავალდებულო დაზღვევის შემოღებასთან ერთად სამომავლოდაც გაიზრდება მინიმალური კაპიტალის ზღვრები. როცა სავალდებულო დაზღვევა ქვეყანაში თავისთავად კაპიტალის უფრო მაღალი მოთხოვნები უნდა გვექონდეს იმისათვის, რომ კომპანიებს ჰქონდეთ საკმარისი რესურსები

დღესდღეობით ბაზარზე 14 სადაზღვევო კომპანია ფუნქციონირებს. დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის ანგარიშის მიხედვით, 2016 წელს სადაზღვევო კომპანიების წმინდა მოგება 18,86 მლნ ლარი შეადგინა. ხოლო მოზიდულმა პრემიამ - 393,04 მლნ ლარი, რომელიც 9%-ით აღემატება წინა წლის მაჩვენებელს. დაზღვევის სახეობებიდან მოზიდული პრემიების მიხედვით ყველაზე დიდი წილი სამედიცინო დაზღვევაზე მოდის (44,61%). სადაზღვევო სექტორის განვითარების კვალდაკვალ, სახეზე გვაქვს პენეტრაციის დაბალი დონე, რაც ერთი მხრივ შესაძლოა აიხსნას როგორც შემოსავლების სიმცირით, ისე დაბალი სადაზღვევო კულტურით. მოსახლეობის შემოსავლები ქვეყანაში საკმაოდ დაბალია და ხალხს არ აქვს შესაძლებლობა განიოს დამატებითი ხარჯი დაზღვევაზე. მოქალაქეები რეალურად ვერ აფასებენ რისკებს, რის წინაშეც შესაძლოა აღმოჩნდნენ ან უბრალოდ არის აღქმა იმისა, რომ დაზღვევა ზედმეტი ხარჯია და სადაზღვევო შემთხვევის დადგომისას სადაზღვევო კომპანიები მაინც არ აუნაზღაურებენ ზარალს.

საქართველოში სადაზღვევო სექტორის წილი (insurance penetration rate), რაც გამოიხატება მთლიანი სადაზღვევო პრემიის ფარდობით მთლიან შიდა პროდუქტთან, არის 1,16%, მაშინ როდესაც ევროკავშირის ქვეყნების საშუალო მაჩვენებელი 7-8%-ია. აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში პენეტრაციის დონის ზრდა უკავშირდება სავალდებულო დაზღვევის შემოღებას, რომელიც წარმატებით განხორციელდა პოლონეთში, რუმინეთში, უნგრეთსა და ბულგარეთში. 2016 წლის მდგომარეობით სამედიცინო დაზღვევით სარგებლობს საქართველოს მოსახლეობის 14,6%, ხოლო ავტომფლობელთა მხოლოდ 4,3%-ს აქვს დაზღვეული საკუთარი ავტომობილი (51,551 ავტომობილი).

საქართველოში ერთ სულ მოსახლეზე 2016 წლის მონაცემებით დაზღვევაზე 105 ლარი დაიხარჯა, რომლის 45% ჯანმრთელობის დაზღვევაზე მოდის. ხოლო სახმელეთო ტრანსპორტის გამოყენებასთან დაკავშირებული სამოქალაქო პასუხისმგებლობის

(MTPL) დაზღვევაზე მოზიდული პრემია მთლიანად პრემიის მხოლოდ 2%-ს შეადგენს. და შესაბამისად MTPL-ის დაზღვევაზე დახარჯული თანხა ერთ სულ მოსახლეზე 2,5 ლარია მაშინ, როცა ევროკავშირში წელიწადში ამ ტიპის დაზღვევაში მოქალაქეები 221 ევროს იხდიან.

თუ ავტოსაგზაო შემთხვევათა სტატისტიკას დავაკვირდებით მივხვდებით, რაოდენ მნიშვნელოვანია ავტომფლობელთა პასუხისმგებლობის დაზღვევა საქართველოში. 2015 წელს 6432 ავტოსაგზაო შემთხვევა მოხდა, რაც წინა წლის მაჩვენებელს 7,3%-ით აღემატება, დაზარალებულთა რაოდენობა საკმაოდ მაღალი იყო ამავე წელს - 9187 (7,6%-ით მეტი 2014 წლის მაჩვენებელზე). 2015 წელს ავტოსაგზაო შემთხვევებს 602 ადამიანი ემსხვერპლა, რაც ასევე გაზრდილია 2014 წელთან შედარებით (511). მსს-ს ინფორმაციით საქართველოს ავტოპარკი 2015 წელს 8,23%-ით გაიზარდა და 1,1 მილიონს გადააჭარბა. 2016 წელს კი საქართველოში რეგისტრირებული ავტომობილების რაოდენობა 1,2 მლნ-ზე მეტია, რომლის მხოლოდ 4,3%-ია დაზღვეული. MTPL-ის დაზღვევის "სავალდებულობა" იქნება ერთგვარი სოციალური ეფექტის მატარებელი, რადგან მოქალაქეთა ჯანმრთელობა და ქონება იქნება დაცული.

ამას გარდა, სავალდებულო დაზღვევის შემოღება ქმნის ახალ ბაზარს სადაზღვევო კომპანიებისთვის, ვინაიდან როგორც ზემოთ აღინიშნა, ამჟამად საქართველოში სადაზღვევო ბაზრის წილი არის ძალიან დაბალი (PENETRATION RATE) და მნიშვნელოვნად ჩამორჩება ევროკავშირის ქვეყნებში არსებულ წილებს, შესაბამისად, დაზღვევის სავალდებულობა გაზრდის ამ წილს, რაც გამოიწვევს უცხოური სადაზღვევო კომპანიების შემოსვლას ბაზარზე, რაც თავის მხრივ ინვესტიციების ზრდას გულისხმობს. ამ დაზღვევის სავალდებულობისას პოლისის ღირებულება რამდენი იქნება ვერ გეტყვით, მაგრამ მე მგონი განვადების მექანიზმის ჩადება პრობლემას არ უნდა წარმოადგენდეს. თუ ავიღებთ პირობითად 100 ლარს, 120 მლნ-ით გაიზრდება ბაზარი ანუ 2016 წელს მოზიდული პრემიის 30%-ზე მეტი ემატება ბაზარს. რა თქმა უნდა სადაზღვევო კომპანიები დიდი მოლოდინით არიან ჩასაფრებულები. შესაბამისად, ბაზარიც გაიზრდება და მოთამაშეთა რაოდენობაც - აღნიშნა გიორგი გიგოლაშვილმა.

მოზიდული პრემიების მიხედვით MTPL-ის დაზღვევით "აღდაგი" და "ჯიპიაი ჰოლდინგი" ლიდერობენ. "ჯიპიაი ჰოლდინგის" მარკეტინგისა და კომუნიკაციების ხელმძღვანელის თინათინ სტამბოლიშვილის ინფორმაციით, მიუხედავად ამ პროდუქტის ხელმისაწვდომობისა ავტომფლობელთა ძალიან მცირე ნაწილს აქვს შეძენილი MTPL-ის დაზღვევა: "პროდუქტი ძირითადად გვაქვს დასტანდარტებული და მიბმულია ანაზღაურების ლიმიტზე, მაგალითად 5 ათას ლარიანი ლიმიტი წელიწადში ღირს 60 ლარი. მოთხოვნა ამ პროდუქტზე ამ მომენტში ძალიან დაბალია. შემოიძლია გითხრათ, რომ საქართველოში

რეგისტრირებული მანქანებიდან მხოლოდ 5%-მდეა დაზღვეული დღეს და პასუხისმგებლობის დაზღვევა, ანუ MTPL ძირითადად იმას აქვს ვინც თავის მანქანას აზღვევს"- განაცხადა თინათინ სტამბოლიშვილმა. MTPL-ის თემა აქტუალურია გამომდინარე იქედან, რომ მსოფლიოს ბევრ ქვეყანაში ან სავალდებულოა ამ ტიპის დაზღვევა ან მოსახლეობის მოცვა იმდენად მაღალია, რომ არ საჭიროებს სავალდებულობას.

ვფიქრობ აუცილებელია, რომ კანონში უნდა ჩაინეროს სადაზღვევო ლიმიტები ცალ-ცალკე სხვადასხვა ზიანის დადგომის შემთხვევაში. ასეთია სხვა ქვეყნების გამოცდილება. ლიმიტები უნდა იყოს მაღალი, რომ აზრი ჰქონდეს დაზღვევის ყიდვას. ახლა ჩვენი MTPL-ის პორტფელი პატარაა ძალიან, თუმცა საცალოზე წელიწადში 60 ლარი არ არის ძვირი, საყოველთაო როდესაც გახდება პორტფელიც გაიზრდება და ფასიც შესაბამისად ყველასთვის ხელმისაწვდომი იქნება. თუმცა გასათვალისწინებელია დღევანდელი ეკონომიკური მდგომარეობა.

თუმცა, MTPL-ის სავალდებულო დაზღვევის შემოღება მნიშვნელოვანია როგორც სოციალური მიზნებისთვის, ისე სადაზღვევო ბაზრის განვითარებისთვის. ჩვენი ქვეყნის მოქალაქეები იქნებიან უფრო დაცულები და აღმოიფხვრება მთელი რიგი პრობლემები, რაც ზარალის ანაზღაურებასთან არის დაკავშირებული. აქ მნიშვნელოვანია, რომ ანაზღაურების ლიმიტები იყოს სწორად შერჩეული და განსაზღვრული თითოეული რისკის (ჯანმრთელობის, სიცოცხლის და ქონების დაზიანება) შემთხვევაში. გარდა ამისა, გაიზრდება სადაზღვევო მოცვა და გაზრდილი ბაზრით უცხოური სადაზღვევო კომპანიები მეტად დაინტერესდებიან. ბუნებრივია, სადაზღვევო ბაზრის განვითარების კვალდაკვალ გაიზრდება მინიმალური კაპიტალის მოთხოვნები, რისი შესრულებაც აგრეთვე ასოცირების შეთანხმების ნაწილია და შესაბამისად გულისხმობს სადაზღვევო სექტორის მეტ სტაბილურობასა და მყარ გარანტიებს.

არსებობს კიდევ ერთი სიახლე ქართულ სადაზღვევო ბაზარზე-გიორგი კვირიკაშვილის თქმით, „მთავრობას ამ ნაბიჯის გადადგმისკენ ბოლო პერიოდში მომხდარმა ხანძრის შემთხვევებმა უბიძგა. სახელმწიფო შეადგენს ამ ობიექტების ნუსხას, რის შემდეგაც მათ დაზღვევის ვალდებულება გაუჩნდებათ.“ ბოლო პერიოდში განვითარებულმა რამდენიმე ხანძარმა საკმაო ზარალი მიაყენა სავაჭრო ცენტრებს, მათ მომხმარებლებს, მის ფინქციონირებად მცირე და საშუალო ბიზნესს და თვითონ ამ ცენტრების მფლობელებს, ამიტომ ჩვენ შემოგვაქვს ცვლილება: სახელმწიფო შეადგენს ნუსხას და ამ ნუსხაში გათვალისწინებულ ობიექტებს საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებს და მათ მფლობელებს ექნებათ სავალდებულო დაზღვევის მოთხოვნა, რათა მესამე პირების მხრივ სიცოცხლის, ჯანმრთელობის და ქონების ნაწილში მიყენებული ზიანი იქნას აუცილებელი ნესით დაზღვეული.

ამ დასახული მიზნის შესასრულებლად აუცილებელია, ავტომობილების სავალდებულო პერიოდული ტექნიკური დათვალიერების სრულად ამოქმედდეს. 2017 წლის ბოლომდე საქართველოს ყველა რეგიონში პერიოდული ტექნიკური ინსპექტირებისთვის აუცილებელი ინფრასტრუქტურა სრულად გაიმართება, ხოლო ინსპექტირების ნორმები, კანონით გათვალისწინებული ვადების შესაბამისად, 2018 წლის 1 იანვრიდან ამოქმედდება. როგორც ეკონომიკის მინისტრი ამბობს, წინასწარი გათვლებით, პერიოდული ტექნიკური ინსპექტირების რეფორმაში დაახლოებით 30 მილიონი აშშ დოლარის ინვესტიცია განხორციელდება, ხოლო შესაბამისი ინფრასტრუქტურის ამოქმედება შექმნის ახალ სამუშაო ადგილებს. მისი თქმით, წინასწარი შეფასებით, აღნიშნულ პროცესში 1000-მდე სპეციალისტი მომზადდება და დასაქმდება.

ამრიგად, დაზღვევის ზედამხედველობის სამსახურის სტატისტიკური მონაცემებით, 2015 წელთან შედარებით, 2016 წელს სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევა 56 %-ით გაიზარდა, საავიაციო პასუხისმგებლობის დაზღვევა - 41 %-ით. 2016 წელს დაზღვევის ამ პროდუქტით მოზიდული პრემიის ოდენობამ 175 316 207 ლარი შეადგინა. მოზიდული პრემიის ოდენობით მეორე ადგილზეა ქონების დაზღვევა - 17 %. შესაბამისად, მოზიდული პრემია შეადგენს 65 373 030 ლარს. 59 705 032 ლარი მოიზიდეს კომპანიებმა ავტოდაზღვევიდან. სადაზღვევო ბაზრის ძირითად პროდუქტს წარმოადგენს სიცოცხლის დაზღვევა, მოზიდული პრემიების 7 % სწორედ დაზღვევის ამ სახეობაზე მოდის, პრემიის მოცულობა კი 2016 წელს 25 374 505 ლარი იყო. პროდუქტების

ხუთეულში შედის სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევა, რომელსაც ბაზრის წილის 6 % უკავია და მოზიდული პრემიის მოცულობა 25 189 538 ლარს შეადგენს. ამავე მონაცემებით, მოზიდული პრემიის ოდენობით პირველ ადგილზეა „ჯიპიაი ჰოლდინგი“ - 88 883 773 ლარი. ხუთეულში შედიან ასევე „ალდაგი“ - 77 902 354 ლარი, „იმედი ელი“ - 67 620 359, „არდი“ - 31 528 057, „პე ეს პე დაზღვევა“ - 31 467 460. 2017 წლის I კვარტალში სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევის სახეობაში მოზიდული პრემია და ბაზრის წილი კომპანიების მიხედვით სულ 3,95 მლ. ლ. ალდაგი 50%. ჯიპიაი 18%. ინისონი 16%. ირაო 6%. არდი 5%. სხვა 5%.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ინტერვიუ სადაზღვევო ასოციაციის თავმჯდომარე დევი ხეჩინაშვილთან. ჟურნალი „თბილისელები“, 26.05.2015
2. კოტორაშვილი თამარ. რას გულისხმობს სავალდებულო ავტოდაზღვევა? სააგენტო ici.ge. 09.05.2014. <http://ici.ge/news/ras-gulisxmobbs-savaldebulo-avtodazrveva.html>
3. სადაზღვევო ბაზრის სტატისტიკური მონაცემები. საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური. 2017წ.
4. დევი ხეჩინაშვილი. „ავტომფლობელის პასუხისმგებლობის დაზღვევის სისტემაში მხოლოდ გამოცდილ კომპანიებს დავუშვებთ“. საქართველოს სადაზღვევო კომპანიათა ასოციაცია. 09.05.2017.